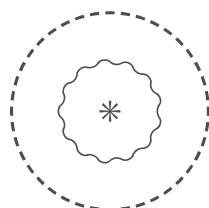

MÒDUL 3

BETTE HOWLAND

TRADUCCIÓ DE L'ANGLÈS D'ALBA DEDEU

La Segona **Perifèria**

ÍNDEX

Pròleg 13

I 19

II 51

III 81

IV 109

V 129

VI 163

VII 187

VIII 215

IX 241

X 263

PRÒLEG
Yiyun Li

Fa uns quants anys, abans que jo deixés un hospital psiquiàtric de Nova York, el metge que em va signar l'alta em va dir:

—Si no esmentes el nom de l'hospital, pots escriure sobre la teva estada aquí.

Hauria d'estar ben boja, vaig pensar llavors, per escriure sobre això. No volia expressar què era *això*. Havia pres la decisió de no recordar, cosa que a parer meu era diferent d'oblidar. Oblidar hauria estat una deslleialtat vers la meva professió. No recordar semblava una necessitat per escriure, i per viure.

Mentre llegia *Mòdul 3*, les memòries de la Bette Howland sobre la seva estada a la secció de psiquiatria d'un hospital de Chicago, vaig tenir la sensació de reviu records. En la lluita eterna entre la lucidesa i la bogeria, els detalls temporals i geogràfics tenen poca importància. Els personatges de *Mòdul 3* haurien pogut ser les mateixes persones que hi havia a l'S-6, la planta on

vaig estar ingressada jo: les loquaces i les silencioses; les violentes i les immòbils; les que creien que les havien tancades injustament i les que celebraven els reingressos amb gatzara. Les divisions inconfusibles, entre races i classes. El lloc d'on provenien i on tornarien els pacients: la ciutat de Nova York o les zones residencials, Manhattan o els altres barris, un veïnat afroamericà o un d'haitianoamericà de Brooklyn, un refugi per a persones sense llar, un habitatge temporal o una casa particular i segura.

Una altra pacient em va dir que tots nosaltres teníem un llibre per escriure en sortir de l'hospital. Que es digui *Dona, interrompuda*, em va dir. Jo vaig pensar que ningú no seria prou omniscient, prou lúcid, prou abnegat per escriure aquell llibre. En allò que posseïm hi ha el nostre punt flac: la sort, el patiment, el desig, el recel, les ganes de reescriure, de revisar, de començar des de zero, les ganes de retirar-se i de partir. I els nostres egos, per descomptat, vulnerables i recalcitrants. Absorts en les nostres preocupacions individuals, ens oblidem que no som tan diferents els uns dels altres. «Aquest era el problema. No hi havia novetat. Tots els gestos eren igual de suats, inútils i mancats d'originalitat. Res no era original a l'M-3», escriu la Howland. «Aquella era la seva veritat i la seva bellesa.»

La Bette Howland va escriure un llibre que jo pensava que era impossible d'escriure. Menys personal que unes memòries convencionals —la mateixa Bette hi ocupa un espai molt petit—, es pot llegir com una enciclopèdia de

la vida en una secció de psiquiatria, i malgrat estar escrita des de l'agitació mental, té una omnisciència increïble. És possible que una sola entrada, una sola vida, contingui tota una enciclopèdia? És una pregunta ridícula, però un llibre excepcional justifica plantejar-se coses improbables i impossibles.

Les obres millors sovint proporcionen als lectors una manera nova d'entendre una història, una situació, un moment, fins i tot unes paraules particulars. No soc tan ingènua d'oblidar-me de la política del llenguatge, però en llegir *Mòdul 3* em vaig trobar pensant en dues paraules fora dels seus contextos habituals.

Refugiat/refugi: l'arrel llatina és *fugere*, fugir; *re-* indica la intenció de tornar, de fugir cap enrere.

Dissident: l'arrel llatina és *dis-* + *sedere*, seure a part, discrepar.

Es podria dir que en una secció de psiquiatria tothom és un refugiat. La raó que porta una persona a fugir del món no és tan diferent de la d'una altra. La frontera entre l'irresoluble i l'insuportable no està ben definida; sovint un la travessa sense ser-ne conscient. *Mòdul 3* comença quan la Bette Howland ja ha travessat aquesta frontera i s'ha convertit en una refugiada renitent. Fugir cap enrere és instint, encara que no es trobi la manera d'expressar cap on. «Què era jo?», escriu la Howland al principi de la seva estada. «Em feia l'efecte que m'estava al llindar entre dos mons, i que cap dels dos no era especialment desitjable».

Durant la meva estada a l'hospital, un dissabte, uns quants pacients van tenir la idea de fer un concurs de

talents: un canvi respecte a les partides de bingo, les sessions televisives de *Jeopardy* i les esperes interminables. Una òrfena de dinou anys que s'havia passat mesos sense llar assajava constantment al piano; era una bona pianista. Una veterana de l'exèrcit que amb prou feines podia sortir de la seva habitació es passava el dia cantant «Amazing Grace», i uns quants pacients anaven a veure-la per practicar amb ella. «Comunitat» —segons la descripció de la Howland— és una paraula omnipresent que insisteix que tothom hauria de viure a l'M-3 o a l'S-6, fora de la vida quotidiana, però a la vegada imitant amb fidelitat la vida de fora. La vida és comunitat; a menys, és clar, que un s'hi resisteixi: que un discrepi, que sigui a part.

Diverses persones van intentar convence'm de participar en el concurs de talents. La jove pianista em va posar les mans a les costelles, em va demanar que digués AAAHHHH i em va explicar com havia de projectar la veu des del diafragma. Per desgràcia jo no puc aportar cap talent, vaig dir, fora de l'apreciació com a espectadora. No era del tot sincera. Era una dissident ferma però apàtica, i em sembla que aquesta és la diferència entre la Howland i jo. Ella també era una dissident que seia a part, però seia molt a prop dels altres; la distància entre ella i la comunitat de l'M-3 era gairebé imperceptible. En aquest llibre presenta molt poques discrepàncies respecte a ella mateixa o la seva comunitat. N'hi havia cap, de discrepància? La seva posició em sembla ambivalent: ella hi és com a resident *i també* com a dissident. Tot i que cap de les

dues posicions no és del tot desitjable, passa de l'una a l'altra amb una facilitat camaleònica. Potser és per això que va ser capaç d'escriure aquest llibre impossible. Un dissident pur és reactiu; un resident pur perd perspectiva.

Mòdul 3 va ser el primer llibre de la Bette Howland, publicat el 1974. Va publicar dos llibres més, va guanyar una beca MacArthur i va desaparèixer de l'atenció pública. El 2015, quan A Public Space va descobrir un exemplar de *Mòdul 3* a la cistella d'un dòlar d'una llibreria de segona mà, feia molt de temps que la seva obra havia quedat descatalogada i oblidada.

Sovint penso en els anys en què la Howland es va mantenir apartada de l'atenció pública, i em pregunto si *Mòdul 3* ens ofereix algunes pistes sobre això. Al llibre, la Bette és una dissident. Era la Howland escriptora una dissident, també, no pel fet d'oposar-se a cap règim o corrent polític, sinó per anar contra unes expectatives que hauria sabut com satisfer, si hagués volgut això per a la seva carrera? El seu principi primordial sembla haver estat el de limitar-se a observar. Sovint he pensat que la pertinàcia equival a un desig de negar o d'impulsar una cosa, però la pertinàcia de la Howland té un aire neutral: observar el món amb tanta atenció que, a través de l'observació, l'escriptora gairebé s'allibera del seu punt flac. Gairebé, però mai del tot: això últim seria el pitjor punt flac imaginable.

Però el món sovint valora les històries fàcils de digerir i les posicions que es poden presentar com a factuais, i de vegades es concedeixen més privilegis als punts flacs

que a les percepcions. El fet de tornar a oferir l'obra de la Bette Howland al públic ens recorda que observar i evocar no són actes passius, sinó intensament i introspectivament actius.

Yiyun Li
Febrer de 2020